

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.12.07>

Купрій А.А.

аспірант II року навчання

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародного гуманітарного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС МЕЖ МОРСЬКОГО ПОШУКОВО-РЯТУВАЛЬНОГО РАЙОНУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Правовий статус морського простору закріплено Конвенцією Організації Об'єднаних Націй із морського права від 18 грудня 1982 р. (далі – КМП) [8], якою він поділений на умовні зони, кожна з яких має особливості правового режиму їх використання. Актуальним для сучасної правової науки предметом розгляду статті є специфіка реалізації за КМП 1982 р. у різних морських просторах міжнародних зобов'язань України з пошуку та рятування людського життя на морі, особливості встановлення меж морських пошуково-рятувальних районів (далі – МПРР), проблемні питання та шляхи їх врегулювання прибережними державами на міжнародному рівні.

Формулювання завдання дослідження. Мета роботи полягає у науково-теоретичному аналізі стану правового регулювання правового режиму МПРР України та встановленні його меж, виробленні шляхів прискорення реалізації відповідних процесів.

Виклад основного матеріалу. Одним із кроків Плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік, затвердженого розпорядженням КМУ від 18 грудня 2018 р. № 1106, у п. 200 було визначено забезпечення прийняття плану дій із виконання Україною зобов'язань як держави прапора, держави порту та прибережної держави відповідно до міжнародних договорів України та законодавства ЄС [10].

Правовий статус морських просторів закріплений КМП, ратифікованою Законом України від 3 червня 1999 р. № 728-XIV [20], якою Світовий океан поділений на умовні

зони. Правовий режим таких зон з урахуванням суверенних прав держав визначений за територіальним морем, прилеглою зоною (Частина II Конвенції з морського права), межі котрих визначені Законами України «Про державний кордон України», «Про прилеглу зону України». Змішаний правовий режим поширюється на виключну економічну зону, континентальний шельф (частини V, VI КМП), межі яких визначені Законом України «Про виключну (морську) економічну зону України» та двосторонніми угодами про континентальний шельф. Щодо зон із міжнародним правовим режимом (відкритого моря, району), то будь-яка держава не має права претендувати на підпорядкованість будь-якої частини такої зони своєму суверенітету, у них діє принцип свободи використання.

Між тим свобода відкритого моря не виключає наявності зобов'язань держав, що його використовують. Таке використання повинно здійснюватися з дотриманням, зокрема, невід'ємного права кожної людини – права на життя, яке серед іншого визнано Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1966 р. та в національній юрисдикції охороняється Конституцією та законами України. Саме тому частина VII «Відкрите море» КМП включає положення зобов'язань держави прапора та прибережної держави – надання допомоги під час лиха на морі. Реалізація охорони людського життя під час лиха на морі Україною як прибережної державою забезпечується виконанням міжнародних угод: КМП, Міжнародної конвенції

з охорони людського життя на морі 1974 р. (далі – Конвенція СОЛАС 74/88) [4], Міжнародної конвенції про пошук і рятування на морі 1979 р. (далі – Конвенція САР 79) [5], які конкретизують зобов'язання з надання допомоги під час лиха на морі, зокрема із:

– забезпечення вжиття усіх необхідних заходів з організації зв'язку під час лиха та координації у своєму районі відповідальності та рятування людей, котрі терплять лихо на морі поблизу його берегів (Правило 7 Глави V Конвенції СОЛАС 74/88);

– сприяння організації діяльності й утриманню відповідної ефективної пошуково-рятувальної служби для забезпечення безпеки на морі та над морем (ст. 98 КМП);

– співпраці із сусідніми державами шляхом взаємних регіональних домовленостей (ст. 98 Конвенції з морського права, п. 3.1.8 Додатку до Конвенції САР 79);

– встановлення МПРР угодою між Сторонами (п. 2.1.4 Додатку до Конвенції САР 79).

З метою належного виконання визначених міжнародних зобов'язань України – організації належного пошуку та рятування на морі, зокрема визначення кількості та якості сил і засобів, об'єму фінансування таких заходів – насамперед необхідно розуміти розміри та межі того морського простору, що є матеріальною базою для виконання прибережною державою міжнародного зобов'язання з пошуку та рятування на морі, є національним МПРР.

Конвенція САР 79 визначає пошуково-рятувальний район як район певних розмірів, у межах якого забезпечуються пошук і рятування та який встановлюється угодою між відповідними сторонами Конвенції САР 79, про укладення котрої повідомляють Генерального секретаря Міжнародної морської організації (далі – ІМО) (п. 1.3.1, 2.1.4 Додатка до Конвенції САР 79). У разі недосягнення між відповідними сторонами угоди про точні кордони МПРР такі сторони застосовують всі можливі зусилля для досягнення угод про відповідні заходи, згідно з якими в такій зоні

забезпечується рівноцінна спільна координація пошуку і рятування, про що повідомляють Генерального секретаря (п. 2.1.5 Додатку до Конвенції САР 79) [5].

Також Конвенція САР 79 визначає, що сторонам слід вступати в угоди щодо пошуку та рятування із сусідніми державами для об'єднання їхніх можливостей, встановлення загального порядку дій, проведення спільної підготовки і навчань, регулярних перевірок міждержавних каналів зв'язку, візитів між персоналом рятувально-координаційних центрів і обміну інформацією стосовно пошуку і рятування (п. 3.1.8 Додатку до Конвенції САР 79). Із положень Конвенції САР 79 зрозуміло, що межі МПРР кожної прибережної держави та порядок взаємодії пошуково-рятувальних організацій сторін Конвенції визначається угодами із сусідніми державами [5].

У рамках Глобальної інтегрованої інформаційної системи з питань судноплавства (GISIS), повідомлення та розповсюдження сповіщень якої здійснюється державами-членами ІМО за резолюціями А 1029 (26) від 26 листопада 2009 р., А 1074 (28) від 15 січня 2014 р., визначені зовнішні кордони МПРР на Чорному й Азовському морях. Морськими просторами України є води Чорного й Азовського морів, які межують у Чорному морі з Республікою Болгарія, Румунією, Турецькою Республікою (далі – ТР), Російською Федерацією (далі – РФ); в Азовському морі – з РФ. Грузія не має спільної межі з Україною та межує з ТР і РФ. Усі зазначені причорноморські держави є учасниками Конвенції САР 79 [3].

Україна приєдналася до Конвенції САР 79 відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 листопада 1992 р. № 2786-XII [15], ця угода для України набрала чинності 4 квітня 1993 р. Поправки до Конвенції САР 79 були прийняті Комітетом із безпеки на морі Міжнародної морської організації у 1998 р. резолюцією КБМ 70(69) від 18 травня 1998 р. та набрали для України чинності 01 січня 2000 р. Поправки до Конвенції САР 79, прийняті Комітетом з безпеки

на морі у 2004 р. резолюцією КБМ 155 (78) від 20 травня 2004 р., набрали для України чинності 01 липня 2006 р. [3].

Республіка Болгарія 08 липня 1999 р. приєдналася до Конвенції САР 79, котра набрала чинності 07 серпня 1999 р. (SAR/Circ/66 від 23 серпня 1999 р.). Румунія 19 березня 1999 р. приєдналася до Конвенції САР 79, що набрала чинності 18 квітня 1999 р. (SAR/Circ/64 від 25 березня 1999 р.). Грузія 24 вересня 1995 р. приєдналася до Конвенції САР 79 (BS/SAR-13/x/y жовтня 2016 р.). ТР ратифікувала Конвенцію САР 79 у 1985 р., яка набрала чинності у 1989 р. (COMSAR 12/INF.7 від 25 січня 2008). РФ ратифікувала Конвенцію САР 79 Федеральним Законом від 17 грудня 1998 р. № 186, угода набрала для РФ чинності 25 травня 2000 р. [6].

Підтримуючи цілі та положення Конвенції САР 79, Україна, Республіка Болгарія, Румунія, ТР, Грузія, РФ 27 листопада 1998 р. уклали Угоду про співробітництво причорноморських держав із пошуку та рятування на Чорному морі (далі – УЧМ) [21], ратифіковану Законом України від 28 листопада 2002 р. № 322-IV, про що ТР як депозитарієм УЧМ сповіщене ІМО (SAR.6/Circ/45 від 05 травня 2010 р.) [2].

У ст. 5 УЧМ причорноморських держав визначено, що МПРР встановлюються на основі двосторонніх та / або багатосторонніх угод між її сторонами. Сторони інформують один одного про укладення таких угод, а до встановлення МПРР пошуково-рятувальні операції здійснюються сторонами шляхом координації та співробітництва спільно або згідно із принципом першого прибуття на місце, де проводитиметься пошук і рятування. Виконання однією зі сторін пошуково-рятувальної операції в районі не надає іншій стороні будь-яких прав або переваг щодо цього району у майбутньому. З урахуванням вищезазначених положень Конвенції САР 79 та Угоди УЧМ визначення меж і координат МПРР кожної прибережної держави необхідно здійснювати за окремими дво-чи багатосторонніми угодами [1].

Отже, варто дослідити, чи уклалися такі угоди щодо МПРР Україною з іншими причорноморськими державами.

Україна серед усіх причорноморських держав такі угоди укладала лише з РФ, до них належить насамперед Угода між Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) й Урядом РФ про співробітництво в морському й авіаційному пошуку і рятуванні на Чорному й Азовському морях, підписана 27 жовтня 2010 р. в м. Києві та затверджена постановою КМУ від 22 серпня 2011 р. № 890 [13]. Також мають значення Договір між Україною і РФ про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки, підписаний 24 грудня 2003 р. в Керчі, ратифікований Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1682-IV [18], а також Угода між КМУ й Урядом РФ про заходи щодо забезпечення безпеки мореплавства в Азовському морі та Керченській протоці, підписана 20 березня 2012 р., затверджена постановою КМУ від 01 серпня 2012 р. № 694 [11].

Так, п. 2 ст. 2 Угоди з РФ 2010 р. визначено, що Сторони розглядають розмежувальну лінію між їхніми прилеглими районами польотної інформації над морем як межу між пошуково-рятувальними районами для морських та авіаційних цілей. Тобто ця Угода з РФ містить бланкетну норму та відсилає до визначених меж районів польотної інформації (районів авіаційного пошуку і рятування). Так, ст. 3 Угоди між КМУ й Урядом РФ про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування, підписаної 12 липня 2012 р. та затвердженої постановою КМУ від 28 листопада 2012 р. № 1094 [12], визначено, що сторони розглядають кордон між суміжними територіями держав сторін як кордон між їхніми МПРР.

Ще одна бланкетна норма цієї Угоди відсилає до Договору між Україною і РФ про українсько-російський державний кордон, підписаного 28 січня 2003 р. та ратифікованого Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1681-IV [19], у ст. 2 якого визначено, що українсько-російський державний кордон

проходить так, як це зазначено в Описі проходження державного кордону між Україною та РФ і зображено суцільною лінією червоного кольору на картах державного кордону між Україною та РФ. Встановлено, що межа та координати МПРР України і РФ збігаються з межею району польотної інформації (авіаційного пошуку і рятування) та державного кордону обох держав.

Однак, як вказано у Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII [9], агресія РФ зумовила тимчасову окупацію внутрішніх морських вод і територіального моря України навколо Криму, виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Криму та прилеглого до узбережжя півострова континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України (ст. 1, 3 Закону).

Україною як членом ІМО під час засідань на Комітеті з безпеки на морі та Юридичному комітеті ІМО з 2014 р. неодноразово заявлено та зроблено відповідні застереження щодо незаконної окупації РФ територій України, про обмеження виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань на окупованих територіях, що спричиняє шкоду та несе невиправдані ризики для безпеки судноплавства у цих регіонах, у т. ч. з питань пошуку та рятування на морі, про що секретаріатом ІМО доведено до усіх держав-учасниць ІМО циркулярними листами (Circ. Letter № 3453 (08 травня 2014 р.), 3490 (07 жовтня 2014 р.), 3602 (29 жовтня 2015 р.) [2].

Також Україною заявлено про незаконне зазначення РФ у Глобальній інтегрованій інформаційній системі з питань судноплавства (GISIS), повідомлення та розповсюдження інформації про функціонування морських рятувальних підцентрів Керч і Севастополь під час окупації території України, що було доведено Україною державам-членам ІМО документом NCSR4/INF.15,

відображено в модулі Глобального плану з пошуку та рятування системи GISIS (Circ. Letter № 3603 від 04 листопада 2015 р., № 3777 від 26 вересня 2017 р.) [2].

У зв'язку зі збройною агресією РФ проти України прийнято Закон України від 6 грудня 2018 р. № 2643-VIII «Про припинення дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ», яким із 01 квітня 2019 р. припинено дію Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ, учиненого 31 травня 1997 р. та ратифікованого Україною 14 січня 1998 р. [17]. Положення та норми Угоди між КМУ й Урядом РФ про співробітництво в морському й авіаційному пошуку і рятуванні на Чорному й Азовському морях [23] не дотримуються з боку російської сторони, і сьогодні порядок взаємодії з урахуванням незаконної окупації території України щодо МПРР не може бути вирішеним.

Щодо українсько-турецької взаємодії з МПРР, то нині склалася така ситуація. 7 травня 1997 р. у Стамбулі був підписаний Протокол між Делегацією України та Делегацією ТР про делімітацію пошуково-рятувальних районів на Чорному морі. Підписання Протоколу делегацією України було зроблено із застереженням щодо необхідності його затвердження Урядом України. Відповідно до ст. 8 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., до якої Україна приєдналася Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 14 квітня 1986 р. № 2077-XI [16], відповідний акт, що стосується укладення договору, не має юридичного значення, якщо його згодом не підтверджено цією державою.

Відповідно до системного тлумачення ст. 6, 8, 12 Закону України «Про міжнародні договори України» питання визначення меж МПРР на Чорному морі, визначені Протоколом, належать до предмету міжнародних договорів, які укладаються від імені Уряду України та підлягають затвердженню постановою КМУ. Отже, із затвердженням Протоколу Урядом України останній вважати-

меться таким, що набув чинності для України відповідно до ст. 8, 24 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. та ст. 14 Закону України «Про міжнародні договори України», але досі затвердження Урядом України Протоколу так і не відбулося.

Координати меж українського та турецького МПРР, визначених Протоколом, збігаються із координатами:

– межі континентального шельфу між Україною і ТР в Чорному морі відповідно до Угоди про кордон континентального шельфу між Україною і ТР в Чорному морі від 30 травня 1994 р.;

– межі економічних (морських) зон між Україною і ТР відповідно до Угоди про кордон економічних (морських) зон України і ТР від 30 травня 1994 р.

Між тим фактично морські пошуково-рятувальні служби України та ТР використовують Протокол для визначення меж українського та турецького МПРР за визначеними Протоколом координатами. Водночас ще 25 лютого 2004 р. у Москві була підписана міжурядова Угода між ТР і РФ про співробітництво в морському пошуку і рятуванні на Чорному морі [22], про що після набуття нею чинності обидві сторони нотифікували Генерального секретаря ІМО (документ ІМО SAR.6/Circ.25 від 06 червня 2005 р.). Згідно зі ст. 3 цієї Угоди («Делімітація пошуково-рятувальних районів») лінія зовнішнього кордону МПРР ТР і РФ проведена шляхом поєднання точок із такими самими географічними координатами, як вони визначені Протоколом між Україною та ТР у 1997 р. [2].

З аналогічною міжнародно-правовою колізією зіткнулася і Грузія через збіг відповідно грузинсько-турецьких і турецько-російських координат МПРР. Узгодження проекту Угоди про співробітництво в морському пошуку і рятуванні на Чорному морі між Грузією та ТР, розробленого декілька років тому, нині уповільнено турецькою стороною, очевидно, через проблему «накладання» координат один на одного. З метою врегулювання питання щодо делімітації

МПРР між Україною та ТР необхідне застосування дипломатичних і юридичних заходів, зокрема затвердження Протоколу постановою КМУ, надіслання ноти МЗС України на адресу МЗС ТР про підтвердження українською стороною визначених Протоколом 1997 р. ліній зовнішніх меж МПРР України та ТР з відповідними географічними координатами; дипломатичні консультації МЗС України та МЗС ТР щодо вирішення проблеми збігу координат меж МПРР за українсько-турецькою Угодою та координат, зазначених турецько-російською Угодою; інформування ІМО та за потреби звернення України до міжнародних судових органів.

Нині укладення угоди між Україною та Румунією з питань співробітництва у сфері пошуку і рятування у Чорному морі, як цього вимагає Глава 2 Додатку Конвенції САР 79 і ст. 5 УЧМ, не відбулося. Фактично використовуються координати МПРР обох держав із розмежуванням по морю, визначені за рішенням Міжнародного суду ООН у Гаазі від 03 лютого 2009 р., який розглядав справу щодо розмежування морських просторів у Чорному морі між Україною та Румунією [7]. Результатом запровадження таких координат на національному рівні став Указ Президента України «Про охорону суверенних прав України в межах виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу у північно-західній частині Чорного моря» від 05 жовтня 2009 р. № 801 [14].

Укладення Угоди між Україною та Республікою Болгарія з питань співробітництва у сфері пошуку і рятування у Чорному морі, як цього вимагає Глава 2 Додатку Конвенції САР 79 та ст. 5 Угоди причорноморських держав, не відбулося. Фактично використовуються координати меж МПРР із урахуванням координат, визначених Протоколом між делегаціями Республіки Болгарія та Румунією з делімітації пошуково-рятувального району на Чорному морі від 08 травня 1997 р., а також даних, заявлених Республікою Болгарія у Глобальній інтегрованій інформаційній системі з питань судноплавства (GISIS) [3].

З урахуванням визначеного можна запропонувати такі висновки щодо формування зовнішньої межі МПРР України, яка сьогодні належним чином не закріплена. Фактично МПРР України не був сформований на підставі таких двосторонніх ситуацій:

– із РФ через ігнорування цією державою із 2014 р. можливих меж МПРР, встановлених за Угодою між КМУ й Урядом РФ про співробітництво в морському й авіаційному пошуку і рятуванні на Чорному й Азовському морях, 2010 р., які мали збігатися з межею району польотної інформації та не встановленим на морі державним кордоном цих держав;

– із ТР через не підтвердження Україною Протоколу між Делегацією України та Делегацією ТР про делімітацію пошуково-рятувальних районів на Чорному морі від 7 травня 1997 р.;

– із Румунією через не відображення рішення Міжнародного суду ООН від 3 лютого 2009 р. у двосторонньому протоколі щодо меж МПРР;

– із Болгарією через не приділення обома сторонами уваги питанню взаємного впорядкування меж власних МПРР.

Для врегулювання питання щодо розмежування МПРР із ТР, Румунією та Болгарією необхідно застосовувати насамперед двосторонні дипломатичні та юридичні заходи, і лише за умови їх послідовної невдачі здійснювати інформування ІМО та звернення до міжнародних судових органів. Упорядкування меж МПРР із РФ за умов окупації Росією Криму, акваторій Азовського та Чорного морів можливе насамперед у рамках міжнародних судових та арбітражних процедур. Вказані питання потребують окремого наукового дослідження.

Анотація

У статті розглянуто виклики, що існують стосовно правових механізмів визначення меж морського пошуково-рятувального району (МПРР) України, досліджено особливості та проблематику визначення цих меж за останні три десятиріччя, висвітлено врегулювання цих відносин двосторонніми угодами прибережних держав Азово-Чорноморського басейну.

Зроблено висновки щодо формування зовнішньої межі МПРР України, яка сьогодні належним чином не закріплена. Доводиться, що фактично МПРР України не був сформований на підставі низки двосторонніх ситуацій. Зокрема, з Російською Федерацією межі МПРР не закріплені через ігнорування цією державою із 2014 р. таких можливих меж, встановлених за двосторонньою міжурядовою Угодою про співробітництво в морському й авіаційному пошуку і рятування на Чорному й Азовському морях 2010 р., які мали збігатися з межею району польотної інформації та не встановленим на морі державним кордоном цих держав.

Межі МПРР із Туреччиною не закріплені через не підтвердження Україною Протоколу між Делегацією України та Делегацією Туреччини про делімітацію пошуково-рятувальних районів на Чорному морі від 7 травня 1997 р. Межі МПРР із Румунією не визначені остаточно через не відображення рішення Міжнародного суду ООН від 3 лютого 2009 р. у двосторонньому українсько-румунському протоколі щодо меж МПРР. Із Болгарією межі МПРР не визначені через не приділення обома сторонами уваги питанню взаємного впорядкування меж власних МПРР.

Автором доводиться, що для врегулювання питання щодо розмежування МПРР із Туреччиною, Румунією та Болгарією необхідно застосовувати насамперед двосторонні дипломатичні та юридичні заходи, і лише за умови їх послідовної невдачі здійснювати інформування Міжнародної Морської Організації та звернення до міжнародних судових органів. Упорядкування меж МПРР із Росією за умов окупації нею Криму, акваторій Азовського та Чорного морів можливе насамперед у рамках міжнародних судових та арбітражних процедур.

Ключові слова: морські простори, відкрите море, державний кордон, морський пошуково-рятувальний район, розмежування морських просторів, пошук і рятування на морі.

Kuprii A.A. Legal status of the boundaries of the Maritime Search and Rescue Zone of Ukraine

Summary

The article considers the existing challenges of legal mechanisms for defining the boundaries of the Maritime Search and Rescue Zone (MSRZ) of Ukraine, examines the features and issues of defining these boundaries over the past three decades and highlights the relevant settlement of bilateral relations by coastal states of the Azov-Black Sea basin.

The author proposes conclusions on the formation of the external boundary of the MSRZ of Ukraine, which as of today is not properly fixed. It is proved that in fact the MSRZ of Ukraine was not formed on the basis of a number of bilateral situations. In particular, with the Russian Federation, the boundaries of the MSRZ have not been fixed due to the Russia's disregard since 2014 on such possible boundaries established by the bilateral intergovernmental Agreement on Cooperation in Maritime and Aviation Search and Rescue in the Black and Azov Seas in 2010 which were to coincide with the boundaries of the flight information area and the state borders of these two states not well established at sea.

MSRZ boundaries with Turkey are not fixed due to Ukraine's failure to confirm the Protocol between the Delegation of Ukraine and the Turkish Delegation on Delimitation of Search and Rescue Zones on the Black Sea of May 7, 1997. MSRZ borders with Romania have not been definitively determined due to failure to reflect the International Court of Justice Decision of February 3, 2009 in the bilateral Ukrainian-Romanian protocol on the boundaries of the MSRZ. With Bulgaria, the boundaries of the MSRZ have not been defined due to the failure of both parties to pay attention to the issue of mutual regulation of the boundaries of their MSRZ in general.

The author argues that in order to resolve the issue of boundaries establishment of the MSRZ with Turkey, Romania and Bulgaria, it is necessary to apply primarily bilateral diplomatic and legal measures, and only in case of their consistent failure – to inform the International Maritime Organization and to appeal the international courts. The regulation of the boundaries of the MSRZ with Russia in the conditions of Russian occupation of Crimea, of the waters of the Azov and Black Seas is possible primarily in the framework of international court or arbitration proceedings.

Key words: delimitation of maritime spaces, high seas, maritime search and rescue zone, maritime spaces, state border, search and rescue at sea.

Список використаних джерел:

1. Agreement on Cooperation regarding Maritime Search and Rescue Services among Black Sea Coastal States, 1998 (Ankara Agreement). URL: <http://www.bsmrcc.com/files/legal3.pdf>.
2. Circulars – International Maritime Organization. URL: <http://www.imo.org/en/OurWork/Circulars/Pages/Home.aspx>.
3. Global Integrated Shipping Information System (GISIS). URL: <https://gisis.imo.org/>.
4. International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (with annex and final act of the International Conference on Safety of Life at Sea, 1974) on 1 November 1974. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201184/volume-1184-i-18961-english.pdf>.
5. International Convention on Maritime Search and Rescue on 27 April 1979. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201405/volume-1405-i-23489-english.pdf>.
6. International Convention on Maritime Search and Rescue, 1979 [Participants]. URL: <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800d43b3>.
7. Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) Judgment of 3 February 2009. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>.

8. United Nations Convention on the Law of the Sea от 10 December 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.
9. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
10. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1106-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2018-р>.
11. Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про заходи щодо забезпечення безпеки мореплавства в Азовському морі та Керченській протоці : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 р. № 694. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/694-2012-п>.
12. Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування : постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2012 р. № 1094. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2012-п>.
13. Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво в морському та авіаційному пошуку і рятуванні на Чорному та Азовському морях : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2011 р. № 890. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-2011-п>.
14. Про охорону суверенних прав України в межах виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу у північно-західній частині Чорного моря : указ Президента України від 5 жовтня 2009 р. № 801/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/801/2009>.
15. Про приєднання України до Міжнародної конвенції по пошуку і рятуванню на морі 1979 р. : постанова Верховної Ради України від 17 листопада 1992 р. № 2786-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2786-12>.
16. Про приєднання Української Радянської Соціалістичної Республіки до Віденської конвенції про право міжнародних договорів : указ Президії Верховної Ради Української РСР від 14 квітня 1986 р. № 2077-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2077-11>.
17. Про припинення дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією : Закон України від 6 грудня 2018 р. № 2643-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2643-19>.
18. Про ратифікацію Договору між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки : Закон України від 20 квітня 2004 р. № 1682-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-15>.
19. Про ратифікацію Договору між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон : Закон України від 20 квітня 2004 р. № 1681-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1681-15>.
20. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р. та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р. : Закон України від 3 червня 1999 р. № 728-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-14>
21. Про ратифікацію Угоди про співробітництво причорноморських держав з пошуку та рятування на Чорному морі : Закон України від 28 листопада 2002 р. № 322-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-15>.

22. Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Турецкой Республики о сотрудничестве в морском поиске и спасании на Черном море от 24 июня 2004 г. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901892851>.
23. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво в морському та авіаційному пошуку і рятуванні на Чорному та Азовському морях від 27 жовтня 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_385.